

ПРИКЛАДНІ РІШЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА НА ЗАСАДАХ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В АСПЕКТІ ВИКЛИКІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ Й ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

І.Л. МАТІЇВ

провідний фахівець

Бюджетної установи «Методично-технологічний центр

з аквакультури»

bumtcaqua@gmail.com

Р.І. КОНОВАЛОВ

аспірант кафедри глобальної економіки

Національного університету біоресурсів і природокористування України

globeco@nubip.edu.ua

Анотація. Метою статті є розробка прикладних рішень регулювання розвитку рибного господарства й аквакультури на засадах ресурсозбереження через обґрунтування, проведення практичних розрахунків й оцінки розміру матеріальних компенсацій господарствам. Особливо актуальним є дане питання в умовах воєнних дій. Для досягнення завдань дослідження та поставленої мети в процесі розробки практичних пропозицій щодо реалізації заходів державного регулювання у питаннях порівняння регіонів за ступенем збитків між собою та оцінки розміру компенсації збитків рибній галузі України нами було використано загальнонаукові методи дослідження: емпіричні – такі як опис і експеримент для того щоб ґрунтовніше зрозуміти залежність ступеню збитків рибному господарству в цілому і сектору аквакультури зокрема, в різних областях; теоретичні – аналіз, узагальнення, а також пояснення при встановленні загальних потужностей господарств за областями, регіонами і загалом згідно з даними статистичної звітності 1-А риба; розрахунково-математичні, статистичні у процесі використанням показників оцінки величина потреб у компенсаціях і відновленні, визначенні базисних показників, включаючи обсяг ресурсів, розташованих на територіях, що постраждали від активних бойових дій. Запропоновано умовний поділ областей на три блоки: фронтові, тобто області, де ведуться активні бойові дії; прифронтові, області, які межують з фронтовими та ті, де є постійна небезпека ракетних обстрілів та поновлення бойових дій; тиллові, тобто області, які знаходяться в тилу. Основними результатами дослідження, при формуванні базису дослідження, передусім встановлено, що більшість прифронтових областей знаходяться в безпосередній близькості до фронтових областей та активно обстрілюються,

внаслідок чого фіксуються руйнування та пошкодження виробничих активів, обладнання, техніки та інших засобів виробництва. Тож для них доцільно буде виділити 80 % від загальної суми на підтримку всього регіону або 632 млн грн. Інші 20 %, що становлять – 158 млн грн направити на підтримку та розвиток тилового регіону. Доведено, що тиллові області в контексті руйнацій виробничих активів не зазнали серйозної шкоди, проте воєнні дії та їх наслідки відчутно вплинули на економіку даного регіону. Запропоновано у перспективі, при проведенні й оцінці розмірів компенсації збитків рибній галузі України в цілому та сектору аквакультури зокрема, удосконалити самі критерії загальної потужності одного регіону відносно іншого та розширити категорії за якими буде розраховуватись розмір матеріальних компенсацій господарствам в рибній галузі в аспекті викликів для національної й економічної безпеки країни.

Ключові слова: державне регулювання, рибне господарство, збитки, аквакультура, механізм, засоби регулювання, економічна безпека, ресурсозбереження, галузь, національна економіка.

Актуальність.

В нинішніх надзвичайних умовах господарської діяльності в галузях національної економіки спостерігаються значні втрати. Згідно з визначенням методологій швидкої оцінки пошкоджень від Світового Банку і ФАО [1] для оцінки шкоди та втрат у сільському господарстві – збиток визначається як вплив воєнного стану, що триває, на інфраструктуру та фізичні, а також виробничі активи. Втрати визначаються як зміни економічного потоку, що виникає внаслідок ведення бойових дій з урахуванням впливу як на національну, так і економічну безпеку в умовах надзвичайних викликів. На порядок денний виходить можливість реалізації новітніх проєктів, отримання грантів із підтримки економічного відновлення аграрного сектору України, включаючи рибне господарство України. Зокрема проводяться семінари, наприклад, щодо грантової підтримки для мікро- та малих виробників в межах проєкту ФАО «Комплексне, конкурентоспроможне та економічно раці-

ональне створення ланцюжків доданої вартості у сільському, рибному та лісовому господарствах». Водночас галузі рибного господарства потрібна розробка прикладних рішень регулювання розвитку сектору аквакультури на засадах ресурсозбереження через обґрунтування, проведення практичних розрахунків й оцінки розміру матеріальних компенсацій рибницьким господарствам для відновлення пошкодженого чи зруйнованого майна, знищеного ремонтно-маточного поголів'я, інших ресурсів. На фоні таких загрозливих перспектив національній та економічній безпеці здійснимо спробу визначення базисних показників, включаючи обсяг ресурсів, розташованих на територіях, що постраждали від активних бойових дій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Доцільно вказати на факт і відмітити, що поступальному розвитку рибогосподарського виробництва в Україні приділяється належна увага в дослідженнях науковців, а також

значну роль відіграють практики, Продовольча та сільськогосподарська організація ФАО ООН [1; 3]. Так, важливо буде згадати нещодавнє дослідження щодо оцінки збитків України в секторах аквакультури та рибальства фахівців із Представництва Продовольчої та сільськогосподарської організації ФАО ООН в Україні за підтримки Державного агентства меліорації та рибного господарства України та Міністерства аграрної політики та продовольства України, що брали активну участь у зборі, аналізі та перевірці даних. Згідно з даними запропонованого дослідження, під час інтерв'ю з суб'єктами аквакультури вдалось встановити, що наслідки для секторів аквакультури та рибальства досить значні, як із точки зору обмеження економічної діяльності, так і з погляду на заподіяні збитки. Встановлено, що збитки, заподіяні, зокрема сектору аквакультури, складають майже 15 % вартості загального валового річного обсягу виробництва продукції. При цьому постраждали суб'єкти господарювання у галузі рибного господарства, накопичили збитки в середньому на 150 % отриманого доходу. Сумарні збитки та збитки в секторі аквакультури становлять 63 % загальної валової вартості річного виробництва. Враховуючи низьку норму прибутку та довгі виробничі цикли без підтримки, очікується, що до 30 % найбільш постраждалих компаній будуть змушені зупинити виробництво з обмеженими можливостями для відновлення без зовнішнього фінансування. Компанії, які залишаться в бізнесі, швидше за все, потребуватимуть багато років реінвестування, щоб відновитися до довоєнного рівня. У рибному секторі збитки становлять приблизно 33

% вартості загального валового річного виробництва. Загальні збитки складають 121 % вартості загального річного виробництва, впливаючи на ліквідність у середньостроковій перспективі та відновлення у довгостроковій перспективі, якщо підтримка недоступна. Зокрема Нейтер Р., Стольнікович Г. у дослідженні «Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. Непряма оцінка пошкоджень» наводять розмір пошкоджень за категоріями і обґрунтовують визначення пошкодження як грошової вартості матеріальних активів, що були знищені, вкрадені чи частково пошкоджені, але все ще придатні для ремонту або відновлення через військові дії та окупацію. При цьому під втратами розуміють недоотриманий дохід, зокрема і від збільшених виробничих витрат [2]. Вказані дослідження налаштовують на думку про недоотримані вигоди та зниження рівня продовольчої безпеки, порушення принципу сталого харчування, стандартів, які слід враховувати країнам-експортерам агропродовольчої продукції на засадах ресурсозбереження та управління безпекою національної економіки в умовах ризиків з невизначеності про який ведуть мову вчені-економісти Вдовенко Н. [4; 7; 8; 13; 14], Кваша С. [15], Седікова І., Коваль В. [4; 6], Снітко Є., Завгородня Є. [4], Запша Г. [5], Поплавська О. [8], Охріменко І. [9]. Важливо у повоєнний період розвитку взяти до уваги дослідження Редькви О., Філіпішиної Л., Вуйченко М. в питаннях реалізації моделі забезпечення економічної безпеки, оскільки вчені розглядають промислове виробництво як стратегічний напрям розвитку галузей національної економіки, який стане базовим структурним елементом еко-

номічної безпеки держави. При цьому дослідники вважають, що показники ефективності є пріоритетом для визначення напрямків та рівня в цілому економічного розвитку країни, економічного зростання та соціального прогресу в суспільстві [6]. Погоджуюмося з думкою Мисника О. стосовно напрямків розвитку АПК України з урахуванням принципово нових економічних викликів [10].

Мета дослідження: розробка прикладних рішень регулювання розвитку рибного господарства й аквакультури на засадах ресурсозбереження через обґрунтування, проведення практичних розрахунків й оцінки розміру матеріальних компенсацій господарствам.

Матеріали та методи дослідження.

Для досягнення завдань дослідження та поставленої мети в процесі розробки практичних пропозицій щодо реалізації заходів державного регулювання у питаннях порівняння регіонів за ступенем збитків між собою та оцінки розміру компенсації збитків рибній галузі України нами було використано загальнонаукові методи дослідження: емпіричні – такі як опис і експеримент для того щоб ґрунтовніше зрозуміти залежність ступеню збитків рибному господарству в цілому і сектору аквакультури зокрема, в різних областях, зокрема, моделювання, де ми пропонуємо розроблену карту областей України з умовним поділом на три блоки областей; теоретичні – аналіз, узагальнення, а також пояснення при встановленні загальних потужностей господарств за областями, регіонами і загалом згідно з даними статистич-

ної звітності 1-А риба; розрахунково-математичні, статистичні у процесі використання показників оцінки величина потреб у компенсаціях і відновленні, визначенні базисних показників, включаючи обсяг ресурсів, розташованих на територіях, що постраждали від активних бойових дій.

Результати дослідження та їх обговорення.

Для того щоб ґрунтовніше зрозуміти залежність ступеню збитків рибному господарству в цілому і сектору аквакультури зокрема, в різних областях, від її географічного розташування, ми пропонуємо розроблену карту областей України з умовним поділом на три блоки областей:

1) фронтові, тобто області, де ведуться активні бойові дії (Донецька, Луганська, Запорізька, Херсонська);

2) прифронтові – області, котрі межують з фронтовими та ті, де є постійна небезпека ракетних обстрілів та повноцення бойових дій (Житомирська, Київська, Чернігівська, Сумська, Харківська, Полтавська, Кіровоградська, Миколаївська, Дніпропетровська та Одеська області);

3) тиллові – області, які знаходяться в тилу (Волинська, Львівська, Закарпатська, Рівненська, Тернопільська, Івано-Франківська, Чернівецька, Хмельницька, Вінницька, Черкаська).

Такий поділ для нас на даному етапі дослідження важливий тим, що можна буде більш детально дослідити питання негативного впливу, що зазнав той чи інший регіон України, порівняти регіони за ступенем збитків між собою та оцінити розмір компенсації збитків рибній галузі України в цілому та сектору аквакультури зокрема.

Подальшу дослідження сприяли

1. Загальні потужності господарств по областях, регіонах та загалом згідно з даними статистичної звітності І-А риба за 2021 рік

№ з/п	Назва регіону	Площа зариблених ставків, га	Товарна риба, тонн*	Рибопосадковий матеріал, тис шт
Фронтіві області				
1.	Луганська обл.	-	-	-
2.	Донецька обл.	960,0	522,4	67919,0
3.	Запорізька обл.	303,7	94,2	13021,8
4.	Херсонська обл.	3680,4	400,9	74984,1
	Разом фронтіві	4944,1	1017,5	155924,9
Прифронтіві області				
1.	Житомирська обл.	2168,7	852,9	3200,3
2.	Дніпропетровська обл.	393,3	319,0	8600,0
3.	Одеська обл.	795,9	236,0	309981,0
4.	Миколаївська обл.	867,9	312,0	1500,0
5.	Київська обл.	2336,5	803,7	5514,0
6.	Чернігівська обл.	536,6	113,0	10328,8
7.	Сумська обл.	3132,2	1708,7	4560,0
8.	Харківська обл.	772,9	209,3	212,2
9.	Полтавська обл.	551,9	84,5	-
10.	Кіровоградська обл.	4101,9	255,5	2503,9
	Разом прифронтіві	15657,8	4894,4	346400,2
Тиліві області				
1.	Черкаська обл.	2194,0	2846,7	92689,3
2.	Вінницька обл.	4764,6	1252,8	40231,1
3.	Хмельницька обл.	2376,5	700,00	52419,8
4.	Рівненська обл.	1221,3	545,5	33293,1
5.	Тернопільська обл.	1529,9	569,3	4500,0
6.	Чернівецька обл.	1178,3	699,8	7005,5
7.	Івано-Франківська обл.	802,1	424,3	19695,7
8.	Закарпатська обл.	496,9	264,6	32960,0
9.	Львівська обл.	2113,3	855,6	4190,7
10.	Волинська обл.	947,0	772,4	6867,1
	Разом тиліві	17623,9	8930,8	293852,3
	ЗАГАЛОМ:	38225,9	14843,1	796177,4

Примітка. * об'єми вирощеної товарної риби вказані загальні (ставки, саджалки, басейни, акваріуми).

Джерело: авторська розробка.

тому, щоб коректно оцінити розмір матеріальних компенсацій господарствам в рибній галузі у тому чи іншому регіоні. Ми вважаємо, що необхідно:

1. Встановити розмір заподіяних збитків;

2. Визначити по певним критеріям

загальну потужність одного регіону відносно іншого;

3. Визначити категорії по яким буде розраховуватись розмір компенсації.

У табл. 1 представлена узагальнена інформація за областями,

регіонами та загалом за площею зариблених ставків, обсягів вирощеної товарної риби та кількості вирощеного рибопосадкового матеріалу.

Як висвітлює дослідження, представлені цифри містять в собі інформацію про усі види риби, що передбачені формою статистичної звітності 1-А риба, разом. Проте варто відмітити, що цифра обсягів вирощеної товарної риби включає в себе всі способи ведення аквакультури (стави, садки, басейни).

Маємо відзначити, що за даними дослідження щодо попередньої оцінки збитків України в секторах аквакультури та рибальства з Представництва Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН в Україні за безпосередньої підтримки Державного агентства меліорації та рибного господарства України, Бюджетної установи «Методично-технологічний центр з аквакультури», що прийняли активну участь у збиранні, аналізі та перевірці інформаційних даних, загальна сума збитків становить 21,6 млн дол. США. Згідно з офіційним курсом Національного банку України станом на 09.01.2023 курс гривні (UAN) до долара США (USD) становить 36,5686 грн за 1 дол. США. Тому в гривнях ця сума складатиме 789 881,760 грн. Висловимо думку про те, що загальна величина потреб у компенсаціях і відновленні дійсно має становити приблизно таку ж суму. Ціль компенсацій прифронткових регіонів (616 діючих суб'єктів аквакультури) – відновлення пошкодженої інфраструктури, налагодження логістичних вузлів, відновлення потужностей рибницьких господарств станом на 23.02.22 або наближення до цих значень. При цьому, ціллю компенсацій тилових регіонів (906

діючих суб'єктів аквакультури) є розширення потужностей, збільшення обсягів виробництва товарної риби та рибопосадкового матеріалу, покращення логістики регіону як основного транспортного вузла. Також ми визначаємо базисні показники, включаючи обсяг ресурсів, розташованих на територіях, що постраждали від активних бойових дій. На нашу думку, розподіл коштів у розрізі регіонів має бути таким: фронтові – ведуться бойові дії, підрахунок збитків наразі не можливий; прифронткові – 80 % від загальної суми; тилові – 20 % від загальної суми.

Враховуючи те, що більшість прифронткових областей знаходяться в безпосередній близькості до фронтів та активно обстрілюються, внаслідок чого фіксуються руйнування та пошкодження виробничих активів, обладнання, техніки та інших засобів виробництва, доцільно буде виділити 80 % від загальної суми на підтримку цього регіону. Водночас 80 % від цієї суми становить – 632 000 000 грн. Інші 20 %, що становлять – 158 000 000 грн направити на підтримку та розвиток тилового регіону. Тилові області в контексті руйнацій виробничих активів не зазнали серйозної шкоди. Проте воєнні дії та їх наслідки відчутно вплинули на економіку даного регіону та ведення господарської діяльності.

Розподіл компенсацій, а саме їх величина, в кожному регіоні пропонуємо проводити за наступними категоріями (табл. 2). У даній таблиці представлена інформація про відсоткове співвідношення загальних значень тилового та прифронткового регіонів між собою та оцінка розміру компенсації збитків.

Пропонуємо здійснити розподіл коштів за основними напрямками (катего-

2. Відсоткове співвідношення загальних значень тилового та прифронтового регіонів між собою та оцінка розміру компенсації збитків

Співвідношення основних показників між собою			
Назва регіону	Площа зариблених ставків, га	Товарна риба, тонн*	Рибопосадковий матеріал, тис шт
Прифронтовий (разом)	15657,8 (47 % від загальної суми)	4894,4 (35 % від загальної суми)	346400,2 (54 % від загальної суми)
Тиловий (разом)	17623,9 (53 % від загальної суми)	8930,8 (65 % від загальної суми)	293852,3 (46 % від загальної суми)
ЗАГАЛОМ	33 281,7	13 825,2	640 252,5
Оцінка розміру компенсацій			
Назва регіону та категорія	Розрахунок суми збитків у відсотковому співвідношенні до загальної суми призначеної регіону спираючись на один або декілька показників:		
	Площа зариблених ставків	Обсяги товарної риби	Рибопосадковий матеріал
Прифронтовий регіон Орієнтовний розмір збитків заподіяний аквакультури регіону в наслідок війни 632 000 000 грн	15657,8 (47 % від загальної суми)	4894,4 (35 % від загальної суми)	346400,2 (54 % від загальної суми)
Основні засоби (в більшій мірі відновлення пошкоджених активів)	81,9 %		
Електрогенератори (загалом 101 шт)	6 % (61 шт.)		
Логістика та переробка		2 %	
Виробництво РПМ	0,1 %		
Інші витрати	10 %		
Тиловий регіон Орієнтовний розмір збитків заподіяний аквакультури регіону в наслідок війни 158 000 000 грн	17623,9 53 % від загальної суми	8930,8 65 % від загальної суми	293852,3 46 % від загальної суми
Основні засоби (в більшій мірі реконструкція та збільшення обсягів виробництва)	64 %		
Електрогенератори (загалом 101 шт)	16 % (40 шт.)		
Логістика та переробка	-	9 %	-
Виробництво РПМ	1 %		
Інші витрати	10 %		

Джерело: авторська розробка.

р'ям) прифронтового регіону за такими блоками. Орієнтовний розмір збитків заподіяний аквакультури регіону в наслідок війни становить 632 000 000 грн.

Категорія 1. Основні засоби виробництва:

- відновлення пошкодженої інфраструктури;
- реконструкція інфраструктури;
- розширення виробництва;
- відновлення водопостачання;

- технічне переоснащення та інше.

Категорія 2. Закупівля електрогенераторів:

- генератор потужністю 50–100 кВт в середньому коштує 634 000 грн.

Всього необхідно 101 генератор загальною вартістю 64 034 000 грн.

Необхідність в електрогенераторах виходячи з інтенсивності обстрілів та перебоями з електропостачанням для прифронтового регіону, на нашу думку, становить 60 % від загальної кількості в 101 штуку (для тилового регіону 40 %). У грошовому еквіваленті це становитиме 38 674 000 грн або 6 % від суми збитків заподіяних даному регіону.

Категорія 3. Розвиток логістики та рибопереробки:

- живорибні машини;
- швидкозаморожуючі апарати;
- пакувальні машини;
- електрогенератори;
- інше обладнання.

Одна пакувальна машина в середньому коштує – 100 000 грн.

Одна швидкозаморожуюча установка – 220 000 грн.

Одна автономна, самохідна живорибна машина та додаткові ємності для транспортування – 5 000 000 грн.

На прифронтовий регіон необхідно 35 % (див. табл. 2) наступного обладнання: 20 пакувальних машин; 20 швидкозаморожуючих установок; 5 автономних, самохідних живорибних машин і додаткові ємності для транспортування загальною сумою 29 800 000 грн.

Так, 35 % від цих значень становитиме: 7 пакувальних машин, 7 швидкозаморожуючих установок та 2 живорибні машини загальною сумою 12 240 000 або 2 % від суми збитків заподіяних аквакультури даного регіону в наслідок війни.

Маємо звернути увагу на те, що відсоткове співвідношення вирощеної товарної риби в прифронтовому регіоні до загальної суми вирощеної в прифронтовому та тиловому регіонах.

Категорія 4. Виробництво рибопосадкового матеріалу:

- електрогенератори;
- інкубаційні апарати, лоткові лінії тощо;
- інкубаційні цехи (оновлення, розширення);
- живорибні машини та ємності;
- технічне переоснащення та інше.

Один інкубаційний апарат різних модифікацій в середньому коштує – 12 000 грн.

Живорибні ємності в середньому коштують – 27 000 грн.

Обладнання (аератори, насоси, фільтри) в середньому коштують за комплект – 7500 грн.

Разом комплект з підтримки виробництва рибопосадкового матеріалу коштує – 16 000 грн.

На прифронтовий регіон рекомендована кількість становитиме 3 комплекти на область, що відноситься до цього регіону, тобто 30 комплектів. Сумарна вартість яких становить 480 000 грн. або 0,1% від суми рекомендованої регіону.

Категорія 5. Інші витрати

Інші витрати представляють собою всі суміжні витрати з плануванням, підготовкою та впровадженням попередніх пунктів. Також в цю суму входять витрати на логістику та компенсація інфляції. Для прифронтового регіону 10 % становитимуть 63 200 000 грн.

Далі проведено розрахунок щодо розподілу коштів за основними напрямками (категоріями) тилового

регіону. Орієнтовний розмір збитків заповідняний аквакультури регіону в наслідок війни 158 000 000 грн.

Категорія 1. Основні засоби виробництва:

- відновлення пошкодженої інфраструктури;
- реконструкція інфраструктури;
- Розширення виробництва;
- відновлення водопостачання;
- технічне переоснащення та інше.

Категорія 2. Закупівля електрогенераторів

Генератор потужністю 50–100 кВт в середньому коштує 634 000 грн.

Всього необхідно 101 генератор загальною вартістю 64 034 000 грн.

Необхідність в електрогенераторах виходячи з інтенсивності обстрілів та перебоями з електропостачанням для прифронтового регіону, на нашу думку, становить 40 % від загальної кількості в 101 штуку (для прифронтового регіону 60 %). В грошовому еквіваленті це становитиме 25 360 000 грн. або 16 % від суми збитків заповідняних даному регіону.

Категорія 3. Розвиток логістики та рибопереробки:

- живорибні машини;
- швидкозаморожуючі апарати;
- пакувальні машини;
- електрогенератори;
- інше обладнання.

Одна пакувальна машина в середньому коштує – 100 000 грн.

Одна швидкозаморожуюча установка – 220 000 грн.

Одна автономна, самохідна живорибна машина та додаткові ємності для транспортування – 5 000 000 грн.

На тилловий регіон необхідно направити 65 % наступного обладнання: 20 пакувальних машин; 20

швидкозаморожуючих установок; 5 автономних, самохідних живорибних машин та додаткові ємності для транспортування загальною сумою 29 800 000 грн (див. табл. 2).

За проведеними розрахунками, 65 % від вказаних індикаторів та значень становитиме: 13 пакувальних машин, 13 швидкозаморожуючих установок та 3 живорибні машини загальною сумою 14 160 000 або 9 % від суми збитків заповідняних аквакультури даного регіону в наслідок війни.

Категорія 4. Виробництво рибосадкового матеріалу:

- електрогенератори (категорія 2);
- інкубаційні апарати, лоткові лінії тощо;
- інкубаційні цехи (оновлення, розширення);
- живорибні машини та ємності;
- технічне переоснащення та інше.

Один інкубаційний апарат різних модифікацій в середньому коштує – 12 000 грн.

Живорибні ємності в середньому коштують – 27 000 грн.

Обладнання (аератори, насоси, фільтри) в середньому коштують за комплект – 7500 грн.

Разом комплект з підтримки виробництва рибосадкового матеріалу коштує – 16 000 грн.

На тилловий регіон рекомендована кількість становитиме 10 комплектів на область, що відноситься до цього регіону, тобто 100 комплектів. Сумарна вартість яких становить 1 600 000 грн. або 1 % від суми рекомендованої регіону.

Категорія 5. Інші витрати

Інші витрати представляють собою всі суміжні витрати з плануван-

3. Загальні значення по компенсації збитків заподіяних аквакультури України у відсотках, гривнях та загалом

Категорія	Орієнтовна сума компенсації збитків		Примітки
	у відсотках, %	у гривнях, грн	
Прифронтний регіон			
Основні засоби	81,9 %	517 771 800	З метою відновлення пошкоджених активів
Електрогенератори	6 %	38 674 000 грн	
Логістика та переробка	2 %	12 240 000 грн	
Виробництво рибопосадкового матеріалу	0,1 %	480 000 грн	
Інші витрати	10 %	63 200 000 грн	
Загалом	100 %	632 000 000 грн	
Тиловий регіон			
Основні засоби	64 %	101 120 000 грн	Переважно реконструкція та збільшення обсягів виробництва
Електрогенератори	16 %	25 360 000 грн	
Логістика та переробка	9 %	14 160 000 грн	
Виробництво рибопосадкового матеріалу	1 %	1 600 000 грн	
Інші витрати	10 %	15 800 000 грн	
Загалом	100 %	158 000 000 грн	

Джерело: авторська розробка.

ням, підготовкою та впровадженням попередніх пунктів. Також в цю суму входять витрати на логістику та компенсація інфляції. Для тилового регіону 10 % становитимуть 15 800 000 грн.

Нижче в табл. 3 зібрані рекомендовані значення по компенсації збитків заподіяних аквакультури України у відсотках, гривнях та загалом.

Проведене дослідження підтверджує, що потрібно ще й мати документи та підтвердити втрати. Згідно з Постановою № 326 основними базовими індикаторами та показниками, за якими оцінюються шкода й збитки виступають: а) вартість втраченого, знищеного або пошкодженого майна; б) упущені вигоди або доходи, які суб'єкт господарювання був би спромож-

ний дійсно отримати за звичайних життєвих обставин, у випадку коли б його майно не було знищене або пошкоджене. Також у Постанові № 326 передбачено той факт, що визначення шкоди, а також збитків здійснюється відповідно до методики, затвердженої спільним наказом Мінекономіки та Фонду державного майна України, за погодженням з Мінреінтеграції. Поки така методика не затверджена, доцільно брати за основу загальні правила підтвердження збитків. По-перше, слід зібрати всі копії документів, які можуть підтвердити право власності на майно, включаючи договори купівлі-продажу, а також витяги із реєстрів, можна долучити свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів та інші документи). У тому випадку коли

документи не було можливості зберегти, то першочергово слід почати процедуру їх відновлення одразу після скасування воєнного стану. Слідуючим кроком стане проведення інвентаризації узгоджено з вимогами наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 № 879, а також документально підтвердити наявність майна, визначити його стан, і при цьому встановити відповідність критеріям. Надалі бажано невідкладно провести експертну оцінку збитків, завданих майну суб'єкта господарювання.

Насупним етапом буде розрахунок упущених вигод, тобто визначення доходів, які суб'єкт господарювання міг би отримати, у випадку якби дане майно не пошкодилось. У майбутньому, упущена вигода на офіційному рівні буде чітко розрахована за методикою, яка вказана вище. Далі слід зібрати максимально найточніші дані та інформацію про дату та обставини пошкодження даного майна. Вказане можливо дізнатися із новин, де прописано приблизний час, а також вид обстрілів. При цьому можливо спробувати налагодити зв'язок із людьми, які знаходяться у даному регіоні і можуть знати більш детальну інформацію. Потрібно було б також зафіксувати пошкоджене майно як фото чи відеозйомку. У перспективі вказане надасть можливість експертам встановити причини пошкодження.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Здійснивши аналіз економічної ситуації в рибній галузі, перш за все, маємо оцінити всі збитки і втрати, які нині отримує сектор аквакультури,

оскільки такий стан загрожує продовольчій та національній безпеці. Крім того, на перший план виходить проблема подальшого проведення розрахунків втрат і збитків від ведення воєнних дій, а також збирання інформації про потреби в компенсації і відновленні у динаміці з метою порівняння регіонів України за ступенем збитків між собою. Важливо у перспективі при проведенні й оцінці розмірів компенсації збитків рибній галузі України в цілому та сектору аквакультури зокрема удосконалити самі критерії загальної потужності одного регіону відносно іншого та розширити категорії за якими буде розраховуватись розмір матеріальних компенсацій господарствам в рибній галузі в аспекті викликів для національної й економічної безпеки країни.

Список використаних джерел

1. GFDRR, World Bank Group, European Union, United Nations. 2017. Agriculture, Livestock, Fisheries & Forestry. PDNA Guidelines. Vol. B. 49 p. URL: <https://www.gfdrr.org/en/publication/post-disasterneeds-assessments-guidelines-volume-b-2017>
2. Нейтер Р., Стольнікович Г., Нів'євський О. Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. Непряма оцінка пошкоджень. 08.06.2022. Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/06/Damages_report_issue1_ua.pdf
3. Conforti, P., G. Markova, and D. Tochkov. "FAO's methodology for damage and loss assessment in agriculture." FAO Statistics Working Paper Series (FAO) eng no. 19–17 (2020). URL: <https://www.fao.org/3/ca6990en/CA6990EN.pdf>
4. Popova O., Koval V., Vdovenko N., Sedikova I., Nesenenko P., Mikhno I. Environmental footprinting of agri-food products traded

- in the European market. *Frontiers in Environmental Science*. Vol. 10. 2022. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fenvs.2022.1036970/full>
5. Запша Г. М., Орлова-Курилова О. В., Лімаренко С. М., Яцун А. Г. Ресурсне забезпечення ефективності стратегічного управління інноваційною інфраструктурою у формуванні конкурентних переваг та соціально-економічних гарантій в умовах глобалізації економіки. *Центральноукраїнський науковий вісник*. № 6 (39). 2021. С. 9–16. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6\(39\).9-16](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6(39).9-16)
 6. Redkva O., Koval V., Filipishyna L., Vyuchenko M. Model of ensuring economic security in mechanical engineering. *Access to science, business, innovation in digital economy*. ACCESS Press. Access Journal. Access Press Publishing House. 2022. Vol. 3. Issue 3. P. 264–277.
 7. Снітко Є. О., Завгородня Є. Є., Вдовенко Н. М., Лопушинська О. В. Теоретичні засади менеджменту ресурсозбереження. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: Економічні науки. 2021. Вип 2. С. 28–37. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2021-2-28-37>
 8. Vdovenko N., Poplavska O., Sinenok I. Ensuring food security of the state on the basis of implementation of basic instruments of import substitution of products in the industries of the national economy. *Innovative Economics and Management*. 2021. Vol. 8. № 1. P. 116–131. DOI:10.46361/2449-2604.8.1.2021.116-131
 9. Охрімченко І. В., Вдовенко Н. М., Овчаренко Є. І., Гнатенко І. А. Інновації в системі стратегічного управління безпекою національної економіки в умовах ризиків та невизначеності глобалізації. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 4–9. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.8.4
 10. Мисник О. П. Напрями розвитку АПК України в умовах нових економічних викликів. *Біоекономіка та аграрний бізнес*. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2021. Т. 12. № 3–4.
 11. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326. *Офіційний вісник України*. 2022. № 26. С. 67.
 12. Вдовенко Н. М., Барна М. Ю., Коробова Н. М. Вплив циркулярної економіки на механізм регулювання процесу біоекономіки ресурсозбереження з використанням водних, рибних і земельних ресурсів. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 2020. Вип. 4. Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/viewFile/15198/13477>
 13. Vdovenko N. M., Korobova N. M. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards. *Wspolnaca Europejska*. 2015. № 3 (3). Vol. 3. С. 68–80.
 14. Вдовенко Н. М. Методологізація галузевого державного управління на шляху адаптації економіки до умов та вимог Європейського Союзу. *ScienceRise*. 2015. № 5/3 (10). С. 39–45.
 15. Кваша С. М., Вдовенко Н. М. Аквакультурне виробництво: від наукових експериментів до промислових масштабів. *Інвестиції практика та досвід*. 2011. № 20. С. 7–11.

References

1. GFDRR, World Bank Group, European Union, United Nations. (2017). *Agriculture, Livestock, Fisheries & Forestry. PDNA Guidelines*. Vol. B. 49 p. URL: <https://www.gfdrr.org/en/publication/post-disasterneeds-assessments-guidelines-volume-b-2017>
2. Neyter, R., Stol'nikovych, H., Niv'yevs'kyu, O. (2022). *Ohlyad zbytkiv vid viyny v sil's'komu hospodarstvi Ukrayiny. Nepryama otsinka poshkodzhen'*. 08.06.2022. URL: <https://>

- kse.ua/wp-content/uploads/2022/06/Damages_report_issue1_ua.pdf
3. Conforti, P., G. Markova, and D. Tochkov. "FAO's methodology for damage and loss assessment in agriculture." *FAO Statistics Working Paper Series (FAO)* eng no. 19-17 (2020). URL: <https://www.fao.org/3/ca6990en/CA6990EN.pdf>
 4. Popova, O., Koval', V., Vdovenko, N., Sedikova, I., Nesenenko, P., Mikhno, I. Ekolo-hichnyy slid ahroproduvol'choyi produktsiyi, shcho prodayet'sya na yevropeys'komu rynku. *Kordony v nautsi pro dovkillya*. T. 10. 2022. URL: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fenvs.2022.1036970/full>
 5. Zapsha, H. M., Orlova-Kurylova, O. V., Li-marenko, S. M., Yatsun, A. H. Resursne zabezpechennya efektyvnosti stratehich-noho upravlinnya innovatsiynoyu infras-trukturoyu u formuvanni konkurentnykh perevah ta sotsial'no-ekonomichnykh ha-rantiy v umovakh hlobalizatsiyi ekonomiky. *Tsentral'noukrayins'kyy naukovyy visnyk*. № 6 (39). 2021. S. 9–16. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6\(39\).9-16](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6(39).9-16)
 6. Redkva, O., Koval, V., Filipishyna, L., Vuy-chenko, M. Model of ensuring economic security in mechanical engineering. *Access to science, business, innovation in digital economy*. ACCESS Press. Access Journal. Access Press Publishing House. 2022. Vol. 3. Issue 3. R. 264–277.
 7. Snitko YE. O., Zavorodnya YE. YE., Vdovenko N. M., Lopushyn'ska O. V. Teoretychni zasady menedzhmentu resursozberezhennya. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho*. Seriya: *Ekonomichni nauky*. 2021. Vyp 2. S. 28–37. DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2021-2-28-37>
 8. Vdovenko, N., Poplavska, O., Sinenok, I. En-suring food security of the state on the basis of implementation of basic instruments of import substitution of products in the indus-tries of the national economy. *Innovative Economics and Management*. 2021. Vol. 8. № 1. R. 116–131. DOI:10.46361/2449-2604.8.1.2021.116-131
 9. Okhrimenko, I. V., Vdovenko, N. M., Ovcha-renko, YE. I., Hnatenko, I. A. Innovatsiyi v systemi stratehichnoho upravlinnya bezpe-koyu natsional'noyi ekonomiky v umovakh ryzykiv ta nevyznachenosti hlobalizatsiyi. *Ekonomika ta derzhava*. 2021. № 8. S. 4–9. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.8.4
 10. Mysnyk, O. P. Napryamy rozvytku APK Ukrayiny v umovakh novykh ekono-michnykh vyklykiv. *Bioekonomika ta ah-rarnyy biznes*. Seriya: *Ekonomika, ahraryny menedzhment, biznes*. 2021. T. 12. № 3–4.
 11. On the approval of the Procedure for de-termining damage and losses caused to Ukraine as a result of the armed aggres-sion of the Russian Federation: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03/20/2022 No. 326. *Official Gazette of Ukraine*. 2022. No. 26. P. 67.
 12. Vdovenko, N., Barna, M., Korobova, N. The influence of the circular economy on the mechanism of regulation of the bio-economy process of resource conserva-tion using water, fish and land resources *Bioeconomy and agrarian business*. 2020. Issue 4. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view-File/15198/13477>
 13. Vdovenko N. M., Korobova N. M. Metody derzhavnogo rehulyuvannya ahrarynoho sektora v umovakh oriyentatsiyi ekono-miky na standarty bezpeky ta yakosti. *Wspolraca Europeanjska*. 2015. № 3 (3). tom. 3. C. 68–80.
 14. Vdovenko N. M. Metodolohizatsiya ha-luzevoho derzhavnogo upravlinnya na shlyakhu adaptatsiyi ekonomiky do umov ta vymoh Yevropeys'koho Soyuzu. *ScienceRise*. 2015. № 5/3 (10). S. 39–45.
 15. Kvasha S. M., Vdovenko N. M. Ak-vakul'turne vyrobnytstvo: vid nau-kovykh eksperymentiv do promyslovykh masshtabiv. *Investytsiyi praktyka ta dos-vid*. 2011. № 20. S. 7–11.

Mativ I., Kononov R. (2023).

PRACTICAL SOLUTIONS REGULATING THE DEVELOPMENT OF THE FISHERIES INDUSTRY ON THE BASIS OF RESOURCE CONSERVATION IN THE ASPECT OF CHALLENGES TO THE NATIONAL AND ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE

BIOECONOMY AND AGRARIAN BUSINESS, 14(1): 76-89.

[https://doi.org/10.31548/economics14\(1\).2023.005](https://doi.org/10.31548/economics14(1).2023.005)

Abstract. The purpose of the article is to develop applied solutions for regulating the development of fisheries and aquaculture on the basis of resource conservation through substantiation, conducting practical calculations and assessing the amount of material compensation to farms. This issue is especially relevant in the conditions of military operations. In order to achieve the objectives of the research and the set goal in the process of developing practical proposals for the implementation of state regulatory measures in matters of comparing regions by the degree of damage to each other and assessing the amount of compensation for damage to the fishing industry of Ukraine, we used general scientific research methods: empirical - such as description and experiment for that to more thoroughly understand the dependence of the degree of damage to the fishing industry in general and the aquaculture sector in particular, in different regions; theoretical - analysis, generalization, as well as explanations when establishing the total capacities of farms by oblasts, regions and in general according to the data of statistical reporting 1-A riba; calculation-mathematical, statistical in the process of using indicators for assessing the amount of needs for compensation and restoration, determining basic indicators, including the amount of resources located in the territories affected by active hostilities. A conditional division of regions into three blocks is proposed: frontline, i.e., regions where active hostilities are taking place; front-line areas, areas bordering the front lines and those where there is a constant danger of rocket fire and renewed hostilities; rear, i.e. areas that are in the rear. The main results of the research, when forming the basis of the research, first of all, it was established that most of the front-line areas are in close proximity to the front-line areas and are actively shelled, as a result of which the destruction and damage of production assets, equipment, machinery and other means of production are recorded. Therefore, it will be appropriate for them to allocate 80% of the total amount for the support of the entire region, or UAH 632 million. The other 20%, amounting to UAH 158 million, will be directed to the support and development of the rear region. It has been proven that the rear areas in the context of the destruction of production assets did not suffer serious damage, but the military operations and their consequences significantly affected the economy of this region. It is proposed in the future, when carrying out and assessing the amount of compensation for losses to the fishing industry of Ukraine in general and the aquaculture sector in particular, to improve the very criteria of the total power of one region relative to another and to expand the categories by which the amount of material compensation to farms in the fishing industry will be calculated in terms of challenges for the national and economic security of the country.

Key words: state regulation, fisheries, damages, aquaculture, mechanism, means of regulation, economic security, resource conservation, industry, national economy.